

Kâinatın En Kıymetli Varlığı: İnsan

The Most Precious Property of The Universe: Human Being

Süleyman KOYUNCU

Dr. Öğretim Üyesi, Aksaray Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi
Dr. Faculty Member, Aksaray University, Faculty of Islamic Sciences

Özet

İnsan; yaratılışı, mahiyeti ve dünyaya gönderiliş amacı bakımından kainatın en kıymetli varlığıdır. Bu değerini, Allah'a muhatap olduğu için almıştır. Çünkü, Allah onu rızkın merkezine yerleştirmiş, her şeyi onun hizmetine vermiş ve onu yüce Zatına muhatap kılmıştır. Bu çalışmada Risale-i Nur'un insanı ele alış biçimi, Risale-i Nur'daki ilgili metinler ışığında çok yönlü olarak ortaya konulmaktadır. İnsanın mahiyeti, yaratılış gayesi, vazifeleri, insanda bulunan davranışsal hastalıklar, insan kainat ilişkisi gibi hususlar yazının konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsan, Kainat, Kuran, Yaratılış Gayesi, Muhatap-ı İlahi

Abstract

The human being is the most precious being in the universe in terms of its creation, nature and the purpose of being. This value is because of that he is addressed to the comments of Allah. Allah has placed him in the center of livelihood, has given everything to his/her service and has addressed him/her to holy words. In this study, the way in which the Risale-i Nur deals with man is presented in the light of the relevant texts in the Risale-i Nur. The nature of the human being, the purpose of his creation, his duties, behavioral diseases in the human being, the relationship between the human and the universe are the subject of this study.

Keywords: *Human being, universe, Qoran, the aim of creation, addressee of Allah.*

*İnsanın mahiyeti
ile ilgili ciltler
dolusu kitaplar
yazılsa, onu
anlatmak için
yine de yeterli
gelmeyecektir.*

İnsanın Mahiyeti

İnsanın mahiyeti ile ilgili ciltler dolusu kitaplar yazılsa, onu anlatmak için yine de yeterli gelmeyecektir. Fakat bu kısa makalede bunu ifade etmek son derece zordur. İnsan, varlık içinde en önde gelen ve her şeyden öte yüksek değer alan bir varlıktır. Bu değerini, Allah'a muhatap olduğu için almıştır. Çünkü, Allah onu rızkın merkezine yerleştirmiş, her şeyi onun hizmetine vermiş ve onu yüce Zatına muhatap ittihaz etmiştir.

İnsanlık tarihinde yaratılış gayesine göre hareket edebilen insanın tartışmaya açık olmayan bir değeri vardır. Bunun yanı sıra insanın yapısal görseli, içsel ve dışsal özellikleri ve davranışları itibariyle "insan fitraten gayet zayıftır; halbuki her şey ona ilişir, onu müteessir ve müteellim eder (üzer ve acı çektirir). Hem gayet âcizdir; halbuki belâları ve düşmanları pek çoktur. Hem gayet fakirdir; halbuki ihtiyacı (ihtiyaçları) pek ziyadedir. Hem tembel ve iktidarsızdır; halbuki hayatın tekalifi (sorumlulukları) gayet ağırdır. Hem, insaniyet onu kâinatla alakadar etmiştir; halbuki sevdiği, ünsiyet ettiği şeylerin zeval ve fırakı mütemadiyen onu incitiyor. Hem, akıl ona yüksek maksatlar ve bâkî meyveler gösteriyor; halbuki eli kısa, ömrü kısa, iktidârı (gücü) kısa, sabrı kısadır."^[1]

Bu mahiyette olan insan, Allah'a yönelmek, O'nun kudretine istinat etmek, belli zamanlara tahsis edilmiş beş vakit namazla, o farklı ortamların havasını ve değerini teneffüs etmekle, kendisine psikolojik bir ortam oluşturarak Allah'ın rahmeti sayesinde eksikliklerini telafi edebilir. Risale-i Nurda bunun emsalsiz ifadesi aynen şöyledir:

"İşte bu vaziyette bir ruh, fecir zamanında bir Kadir-i Zülcelal'in, bir Rahim-i Zülcemal'in dergahına niyaz ile, namaz ile müracaat edip arz-ı hal etmek, Tevfik ve medet istemek ne kadar elzem ve peşindeki gündüz âleminde başına gelecek, beline yüklenecek işleri, vazifeleri tahammül (taşıma) için ne kadar lüzumlu bir nokta-i istinat bedaheten (açıkça) anlaşılır."^[2]

Aynı ruh, öğle vakti, dünyevî işlerin tazyikinden muvakkaten istirahatata çekilir, teneffüs eder ve nimeti ilahiyeye mazhar olur. İkinci vakti, güneşin batmaya meyletmesiyle insanın bu geçici dünya hayatında bir misafir olduğunu hatırlatır; abdest alarak rahmeti sonsuz Cemal-i Bakiye sığınarak, arz-ı münacaat ederek kalbi teselli bulur ve ruhu rahat eder. Mağrip vakti, insanın bu alemde göçüp başka bir aleme gittiğini, kabre girdiği zamanı hatırlatır. Abdest alarak bütün kâinatın sahibine aczini itaraf edip, O'nun malikiyyetini tafekkür ederek ruhunu rahata erdirebilir. İsha vakti, tasarruf-u ilahiyyeyi ve O'nun, mevsimleri değiştirmesi dahil bütün kâinattaki icraat-ı ilahiyyesini hatırlatır. İşte mahiyet itibariyle nihayetsiz âciz, zayıf, hem nihayetsiz fakir, muhtaç, hem nihayetsiz bir istikbal zulumatına dalmakta, hem

[1] Bediüzzaman, Said Nursî, Sözlür, 5. Baskı, Bir Cilt, (İstanbul: Yeni Asya Gazetecik, Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. 1428/2007.), s. 74.

[2] Bediüzzaman, Sözlür, s.74.

nihayetsiz hâdisat içinde çalkanmakta olan ruh-u beşer, yatsı namazını kılmak için şu manadaki işâda, İbrahimvari “Ben batıp gidenleri sevmem.”^[3] deyip,^[4] Yüce Allah’ın dergahına namazla iltica edip ruhunu karanlıklardan aydınlığa çıkarır.

İnsanın önünde, birisi ehl-i dalaletin vekilinin gösterdiği şekavetli yol, diğeri, Kur’an’ı Hakîm’in tarif ettiği saadetli yol olmak üzere iki yol vardır:^[5]

“Şirk ve dalaletin ve fisk ve sefahatin yolu, insanı nihayet derecede sukut ettiriyor. Hadsiz elemler içinde nihayetsiz ağır bir yükü zayıf ve âciz beline yükletir. Çünkü insan, Cenab-ı Hakki tanımazsa ve Ona tevekkül etmezse, o vakit insan, gayet derecede âciz ve zayıf, nihayet derecede muhtaç, fakir, hadsiz musibetlere maruz, elemli, kederli bir fâni hayvan hükmünde olup, bütün sevdiği ve alaka peyda ettiği bütün eşyadan mütemadiyen frak elemi ni çeke çeke, nihayette bâki kalan bütün ahbabını bir fırak-ı elim içinde bırakıp, kabrin zulûmatına yalnız olarak gider. Hem, müddet-i hayatında gayet cüz’i bir ihtiyar ve küçük bir iktidar ve kısacık bir hayat ve az bir ömür ve sönük bir fikir ile nihayetsiz elemler ve emeller ile faydasız çarpışır. Ve hadsiz arzuların ve makasidın (maksatların) tahsiline semeresiz (meyvesiz, neticesiz) boşu boşuna çalışır. Hem, kendi vücudunu yükleyemediği halde, koca dünya yükünü biçare beline ve kafasına yüklenir. Daha cehennem girmeden^[6] cehennem azabını çeker.”

İşte, ehl-i dalaletin saadet-i hayatiye ve tekemmülât-ı insaniye (insanın mükemmellik ve gelişimi) ve mehasin-i medeniyet (medeniyetin güzelliği) ve lezzet-i hürriyet dedikleri şeylerin iç yüzleri ve mahiyetleri budur. Sefahet ve sarhoşluk bir perdedir, muvakkaten hissettirmez.

Amma, Kur’an’ın cadde-i nuraniyesi ise, bütün ehl-i dalaletin çektiği yaraları hakaik-ı imaniye (imanî gerçekler) ile tedavi eder, bütün evvelki yoldaki zulûmatı dağıtır. Bütün dalalet ve helaket kapılarını kapatır.^[7]

İnsanın zaaf ve aczini ve fakr ve ihtiyacını, bir Kadîr-i Rahîm’e tevekkül ile tedavi eder. Hayat ve vücudun yükünü, Onun kudretine, rahmetine teslim edip, kendine yüklemeyip, belki kendisi o hayatına ve nefesine biner hükmünde bir rahat makam bulur. Dünya bir misafîrhane-i Rahman olduğunu göstermekle ve dünyadaki mevcudat ise, esma-i İlahiyyenin âyinleri olduklarını ve masnuatı ise, her vakit tazelenen mektubat-ı Samadaniye olduklarını bildirmekle, insanın fena-i dünyadan (dünyanın geçici oluşundan) ve zeval-i eşyadan (şeylerin yok olmasından) ve hubb-u faniyattan

*“Şirk ve dalaletin
ve fisk ve
sefahatin yolu,
insanı nihayet
derecede sukut
ettiriyor. Hadsiz
elemler içinde
nihayetsiz ağır bir
yükü zayıf ve âciz
beline yükletir.*

[3] En’am 6/76.

[4] Bediüzzaman, Sözlür, s. 75-79.

[5] Bediüzzaman, Sözlür, s.1030.

[6] Bediüzzaman, Sözlür, s.1029-1030.

[7] Bediüzzaman, Sözlür, s.1033.

Kur'an'da insanın her yönüyle beraber davranışları ve karakter yapısına varıncaya kadar ele alınmıştır. İnsanın zayıf yaratılması, sıkıntı anında Allah'a dua ettiği, sıkıntısı giderilince, sanki dua eden o değilmiş gibi çekip gittiği ifade edilir.

(gelip geçici şeyleri sevmekten) gelen yaralarını güzelce tedavi eder ve evhamın zulümatından kurtarır.^[8]

İşte insanın mahiyet ve hayatı bu ve bunun gibi emirlerdir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: İnsan, anlatmaya çalıştığımız mahiyetini ve mahiyetindeki eksik vasıflarını, O'na güvenip dayanmanın ve O'nun rahmetini ummanın dışında başka bir alanda telafi etmeye çalıştığı zaman batar; saraylarda da olsa mutsuz olur ve iki dünyanın saadetini de kaybeder, betbaht olur; amma, Kur'an'ın cadde-i nuranisinden giden insan ise, dünyada da, âhirette de mutlu olur, dünya hayatında zindanda da olsa, o psikolojik olarak saraylardadır.

Şimdi de, kâinatta en kıymetli varlık olan ve Allah'ın kendisine muhatap ittiğiz ve her şeyi kendisi için yarattığı ve rızkın merkezine yerleştirdiği insanın yaratılış gaye ve hikmetine bakmak istiyoruz.

İnsanın Yaratılış Gayesi ve Hikmeti

İnsanın yaratılış gayesini aslında birkaç paragrafta anlatmak imkanı yoktur. Kur'an ve sünnetin ışığında ve bu iki ana kaynağı en mükemmel şekilde kavrayan ve esere dönüştürüp hayata geçiren büyük Üstad Bediüzzaman hazretlerinin de yüksek fikirleriyle yapacağımız özet kâfi ve vâfi gelecektir sanıyorum.

Kur'an sahnesinde görünen insana baktığımız zaman, aslında Kur'an'ın hepsi onun içindir. Çünkü, o, insan için Allah tarafından gönderilmiş bir hayat kitabı, bir anayasadır. Fakat morfolojik olarak bakıldığında hepsi de cins isim olmakla beraber, farklı isim kalıplarında "Nas" kelimesi Kur'an'da iki yüz kırk (240), "insan" kelimesi atmış altı (66), "İns" kelimesi on sekiz (18) yerde, "Ünas" kelimesi beş (5) yerde, "Ünasiyy" kelimesi bir yerde, "in-siyy" kelimesi de yine bir yerde geçmiştir. Kur'an'da geçen ve insandan bahseden toplam âyet sayısı üç yüz otuz birdir (331).

Kur'an'da insanın her yönüyle beraber davranışları ve karakter yapısına varıncaya kadar ele alınmıştır. İnsanın zayıf yaratılması,^[9] sıkıntı anında Allah'a dua ettiği, sıkıntısı giderilince, sanki dua eden o değilmiş gibi çekip gittiği ifade edilir.^[10] Eğer insana tarafımızdan bir rahmet (nimet) tattırır da sonra bunu ondan çekip alırsak, tamamen ümitsiz ve nankör olur.^[11] Şeytanın insanın baş düşmanı olduğu,^[12] Allah insana sayamayacağı kadar her çeşit nimetten verdiği halde o, çok zalim, çok nankördür,^[13] gibi ifadeler onun hakkında kullanılmıştır. İnsanın topraktan yaratıldığı,^[14] başka

[8] Bediüzzaman, Sözlür, s.1034.

[9] Nisa 4/28.

[10] Yunus 10/12.

[11] Hüd 11/9.

[12] Yusuf 12/5.

[13] İbrahim 14/34.

[14] Hicr 15/26.

bir ayette ise bir damla sudan yaratılmasına rağmen, bakarsın ki (insan) Rabbine apaçık bir hasım oluvermiş.^[15] İkazı da yine ona söylenmiş sözlerdir. İnsan hayrı istediği kadar şerri de ister. İnsan pek acelecidir!^[16] İnsanoğlu çok nankördür,^[17] İnsanoğlu da pek eli sıkıdır!^[18]

Cenab-ı Hakk Kur'an'da aslında her türlü misali sayıp dökmüştür; Fakat tartışmaya en çok düşkün varlık insandır.^[19] İnsan, aceleci (bir tabiat-ta) yaratılmıştır.^[20] Gerçekten insan çok nankördür.^[21] Onu (emaneti) insan yükledi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir.^[22] Hayrı sürekli ister, fakat kötülük gelirse hemen ümitsizliğe düşer, üzülüverir.^[23] İnsan pek hırslı ve sabırsız yaratılmıştır.^[24] gibi âyetlerde insanın doğuştan getirdiği bazı özellikleri beyan edilmiştir. İnsanın en önde ve birinci sırada bilmesi ve müspet bir şekilde hayata geçirmesi gereken gerçek: "Artık insan, kendi kendinin şahididir."^[25]

Bu misalleri ayetlerden alarak çoğaltmak mümkündür, fakat bu kadarı örnek olması bakımından yeterlidir kanaatindeyim.

Kur'an'da insanın yaratılış gayesini çok sarih bir şekilde ifade eden şu ayet oldukça manidardır. "Cinleri ve insanları ancak Bana iman ve ibadet etsinler diye yarattım."^[26] buyurulmaktadır.

Bediüzzaman bu ayeti şöyle tefsir etmektedir:

Bu âyet-i uzmanın sırrıyla, insanın bu dünyaya gönderilmesinin hikmeti ve gayesi, Hâlık-ı Kâinat-ı tanımak ve Ona iman edip ibadet etmektir. Ve o insanın vazife-i fitratı ve farıza-i zimmeti (boyun borcu), marifetullah ve iman-ı billahtır. Ve iz'an (kavrayış) ve yakın (kesin bilme) ile vücudunu ve vahdetini tasdik etmektir.

Evet fitraten daimi bir hayat ve ebedî yaşamak isteyen ve hadsiz emelleri ve nihayetsiz elemeleri bulunan biçare insana, elbette o hayat-ı ebediyenin üssülesası (hakiki sağlam temeli) ve anahtarı olan iman-ı billah ve marifetullah ve vesilelerinden başka olan şeyler ve kemâlatlar (faziletler), o insana nispeten aşığandır; belki çoğunun kıymetleri yoktur.^[27]

[15] Nahl 16/4.

[16] İsra 17/11.

[17] İsraa 17/67.

[18] İsra 17/100.

[19] Kehf 18/54.

[20] Enbiya 21/37.

[21] Hac 22/66.

[22] Ahzab 33/72.

[23] Fussilet 41/49.

[24] Meâric 70/19.

[25] Kıyamet 75/14.

[26] Zariyat 51/56.

[27] Bediüzzaman, Said Nursî, Şualar, 2. Baskı, (İstanbul, Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi Ve Ticaret A.Ş. 1428/2007.), s.166.

Kur'an'da insanın yaratılış gayesini çok sarih bir şekilde ifade eden şu ayet oldukça manidardır. "Cinleri ve insanları ancak Bana iman ve ibadet etsinler diye yarattım."

İnsanın, az veya çok sahip olduğu bazı manevî hastalıkları vardır. Onlardan mutlaka kurtulmak gerekmektedir, aksi takdirde insanın müspet davranışlarını bozar, amellerini yok eder ve âhiretin yollarını tıkar, saadete geçit vermez.

İnsanın Davranışsal Hastalıkları

İnsanın, az veya çok sahip olduğu bazı manevî hastalıkları vardır. Onlardan mutlaka kurtulmak gerekmektedir, aksi takdirde insanın müspet davranışlarını bozar, amellerini yok eder ve âhiretin yollarını tıkar, saadete geçit vermez.

Bediüzzaman'a göre bu hastalıklardan birincisi "yeis" tir (ümitsizlik).

"Amele ve taate muvaffak olamayan azaptan korkar, ye'se düşer. Böyle bir me'yusun gözüne, dinî meselelere münafî edna ve zayıf bir emare, kocaman bir bürhan görünür. Böyle birkaç emareyi elde eder etmez, diğer emarelerin saikasıyla (sevk etmesiyle) ilan-ı isyan ederek İslam dairesinden çıkar, şeytanın ordusuna iltihak eder (katılır). Binaenaleyh, a'male muvaffak olamayanlar, ye'se düşmemek için şu ayete müracaat etsin! [28] "De ki: Ey günaha aşırı giderek nefislerine zulmetmiş olan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Muhakkak ki, Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki o çok bağışlayıcı, çok merhamet edendir." [29]

Bu hastalıklardan ikincisi "ucub tur (kendini beğenmişlik).

"Ye'se düşen adam, azaptan kurtulmak için, istinat edecek bir noktayı aramaya başlar. Bakar ki, bir miktar hasenat ve kemalatı var; hemen o kemalatına bel bağlar. Güvenerek der ki: "Bu kemalat beni kurtarır, yeter" diye bir derece rahat eder. Halbuki, a'male (amellere) güvenmek ucubdur, insanı dalalete atar. Çünkü, insanın yaptığı kemalât (mükemmellikler) ve iyiliklerde hakkı yoktur, mülkü değildir, onlara güvenemez. [30]

Mezkur hastalıklardan üçüncüsü "gurur"dur.

Bu kavram genellikle Türkçemizde gurur- kibir şeklinde birlikte kullanılır. Gurur aldatmak, aldanmak, kibir ise büyüklük taslamak anlamlarında kullanılır. Kur'an'da şöyle buyrulmaktadır: "O zaman münafıklarla kalplerinde hastalık bulunanlar, (sizin için), "Bunları, dinleri aldatmış" diyorlardı. Halbuki kim Allah'a dayanırsa, bilsin ki Allah mutlak galiptir, hikmet sahibidir." [31]

Kur'an'da gururdan bahseden onlarca ayet vardır. [32] Allah Kur'an'da yüklenme ile ilgili şöyle buyurmaktadır: "Yeryüzünde haksız yere böbürlenmeleri âyetlerimden uzaklaştıracağım. Onlar bütün mu'cizeleri görseler de iman etmezler. Doğru yolu görseler onu yol edinmezler. Fakat azgınlık yolunu görürlerse, hemen ona saparlar. Bu durum, onların ayetlerimizi yalanlamalarından ve onlardan gafil olmalarından ileri gelmektedir." [33]

[28] Bediüzzaman, Mesnevi-i Nuriye, s.104.

[29] Zümer 39/53.

[30] Bediüzzaman, Mesnevi-i Nuriye, s. 104-105.

[31] Enfal 8/49.

[32] Casiye 45/35; Hadid 57/14; En'am 6/70,130; Âraf 7/51; İnfitar 82/6; Âl-i İmran 3/24.

[33] Âraf 7/146.

Bu konuda da Kur'an'da çok sayıda âyet mevcuttur.^[34] Gurur ve kibir insanı bütün güzelliklerden mahrum bırakan iki kavramdır.

“Evet, gurur ile insan maddî ve manevî kemalât ve mehasinden mahrum kalır. Eğer gurur saikasıyla başkalarının kemalâtına tenezzül etmeyip, kendi kemalâtını kâfi ve yüksek görürse, o insan nakıstır. Böyle insanlar, malumat ve keşfiyatlarını (Allah'ın ilham ettiği her şey) daha yüksek görmekle, eslaf-ı izamın (evvelce geçen büyük zatlar) irşadat ve keşfiyatlarından mahrum kalırlar. Ve evhama (kuruntulara) maruz kalarak, bütün bütün çizgiden çıkarlar. Halbuki, eslaf-ı izamın kırk günde yaptıkları bir keşfiyatı bunlar kırk senede bulamazlar.”^[35]

O hastalıklardan dördüncüsü “suizan” dır.

“Evet, insan hüsnüzanna memurdur. İnsan herkesi kendisinden üstün bilmelidir. Kendisinde bulunan su-i ahlakı (kötü ahlakı), suizan saikasıyla başkalarına teşmil etmesin; ve başkaların bazı harekâtını, hikmetini bilmediğinden, takbih etmesin (kötülemesin). Binaenaleyh, eslaf-ı izamın hikmetini bilmediğimiz bazı hallerini beğenmemek suizandır. Suizan ise, maddî ve manevî içtimaiyatı zedeler.”^[36]

İnsanın Hem Mükerrerem, Hem Zalûm Ve Cehûl Olması

Şöyle bir soru akla gelecektir: “Şüphesiz Biz İnsanoğlunu şereflî kılmışızdır.”^[37] Âyetinin, “Şüphesiz o çok zalim ve çok cahildir.”^[38] Âyetiyle vech-i tevfiği nedir?

Şereflî vasfıyla zalim ve cahil vasıfları arasında elbette bir uygunluk vardır. İnsan ikilem bir ruha sahip olduğu için her iki davranışı da gösterebiliyor. Bir dikey üzerinde yükselebildiği gibi, alçalabiliyor da. Kur'an'da, “nefs ve ona birtakım kabiliyetler verip de iyilik ve kötülüklerini ilham edene yemin ederim ki, nefsini kötülüklerden arındıran kurtuluşa ermiş, onu kötülüklerle gömen de ziyan etmiştir.”^[39] buyurulmuştur. İnsan meleklerle hayvanların ötesinde hem iyiliği yapıp en mükerrerem varlık olabilme, hem kötülüğü yapıp zalim ve cahil olma vasıfları ve yetenekleriyle yaratılmıştır. Dolayısıyla bu imtihan yurdunda sınanmaya tabi tutulan insan bu alemde her iki vasfı da görüyor, kendi ihtiyarıyla, kendi kesbiyle iyiyi de, kötüyü de seçebiliyor.

Cenab-ı Hak, kemal-i kudretiyle, nasıl bir tek şeyden çok şeyleri yapıyor, çok vazifeleri gördürüyor, bir sahifede bin kitabı yazıyor. Öyle de, insanı, pek çok enva yerinde bir nev-i cami' halk etmiş. Yani, bütün enva-ı hayvanatın muhtelif derecatı kadar, bir tek nev' olan insan ile o vezaifi

[34] Âraf 7/13, 146; Bakara 2/34; Sâd 38/74,75; Müddessir 74/23; Zümer 39/59.

[35] Bediüzzaman, Mesnevi-i Nuriye, s. 106.

[36] Bediüzzaman, Mesnevi-i Nuriye, s.106.

[37] İsrâ 17/70.

[38] Ahzab 33/72.

[39] Şems 91/7-10.

*Şereflî vasfıyla
zalim ve cahil
vasıfları arasında
elbette bir
uygunluk vardır.
İnsan ikilem
bir ruha sahip
olduğu için her
iki davranışı da
gösterebiliyor.*

İnsanın gayesiz yaratılması asla düşünülemez. Kâinatın en kıymetli varlığı olan insanın bazı hayat gayelerini deruhte etmesi, onun önemine, yaratılış ve hayat gayesine son derece mütenasip düşmektedir.

gördürmek irade etmiş ki, insanların kuvalarına (his ve duygu) ve hissiyatlarına fitraten bir had bırakmamış, fitrî bir kayıt koymamış, serbest bırakmış. Sair hayvanatın kuvaları ve hissiyatları mahduttur, fitrî bir kayıt altındadır. Halbuki insanın her kuvası, hadsiz bir mesafede cevelan eder gibi, gayr-i mütenahî (sonsuzluk) canibine gider. Çünkü insan, Hâlik-ı Kâinatın esmasının nihayetsiz tecellilerine bir âyine olduğu için, kuvalarına nihayetsiz bir istidat verilmiş. Mesela, insan, hırs ile bütün dünya ona verilse, “Daha var mı?”^[40] diyecek. Hem hodgâmlığıyla (kendini düşünmekle) kendi menfeatine binler adamın zararını kabul eder. Ve hakeza, ahlak-ı seyyi-ede (çirkin ahlak) hadsiz derecede inkişafı (açılımları) olduğu ve Nemrutlar ve Firavunlar derecesine kadar gittikleri ve sîga-i mübalağa ile (aşırılık kipiyle) “zalûm” olduğu gibi, ahlak-ı hasenede (güzel ahlakta) dahi hadsiz bir terakkiyata (yükseliş ve gelişmelere) mazhar olur, enbiya ve siddîkin derecesine terakki eder.^[41]

Hem insan, hayvanların aksine olarak, hayata lazım her şeye karşı cahildir, her şeyi öğrenmeye mecburdur. Hadsiz eşyaya muhtaç olduğu için sîga-i mübağa ile, “cehûl”dür. Hayvan ise, dünyaya geldiği vakit hem az şeylere muhtaç, hem muhtaç olduğu şeyleri bir iki ayda, belki bir iki günde, bazen bir iki saatte bütün şerait-i hayatını (hayat şartlarını) öğrenir. Gûya bir başka âlemde tekemmül etmiş, öyle gelmiş. İnsan ise, bir iki senede ancak ayağa kalkar, on beş senede ancak menfaat ve zararı fark eder. İşte ce hul mübalağası buna da işaret eder.^[42]

İnsanın Hayatının Gayeleri

İnsanın gayesiz yaratılması asla düşünülemez. Kâinatın en kıymetli varlığı olan insanın bazı hayat gayelerini deruhte etmesi, onun önemine, yaratılış ve hayat gayesine son derece mütenasip düşmektedir. Bu gayeleri şöyle sıralamak mümkündür:

Birincisi şudur ki: Senin vücudunda konulan duygular terazileriyle, rahmet-i İlahiyenin hazinelerinde iddihar edilen (depolanan) nimetleri tartmaktır ve küllî şükretmektir.

İkincisi: Senin fitratında vazedilen (konulan) cihazatın anahtarlarıyla, esma-i kudsiye-i İlahiyenin gizli definelerini açmaktır, Zat-ı Akdes’i esma ile tanımaktır.

Üçüncüsü: Şu teşhîrgah-ı dünyada (dünya sergisinde), mahlukat nazarında, esma-i İlahiyenin sana taktıkları garip sanatların ve lâtif cilvelerini (güzel yansımalarını) bilerek, hayatınla teşhir ve izhar etmektir.

Dördüncüsü: Lisan-ı hal (hal diliyle) ve kalınle (sözünle) Hâlık’ımın dergah-ı rububiyetine (her şeyi beleyip besleyen Zat’ın yüce katına) ubudiyetini (kulluğunu) ilan etmektir.

[40] Kaf 50/30.

[41] Bediüzzaman, Said Nursî, Mektubat, 3. Baskı, (İstanbul, Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. 1428/2007.), s.554-555.

[42] Bediüzzaman, Mektubat, s. 555-556.

Beşincisi: Nasıl bir asker, padişahından aldığı türlü türlü nişanları resmi vakitlerde takıp, padişahın nazarında görünmekle onun iltifat-ı asarını (eserlerinin iltifatlarını) gösterdiği gibi, sen dahi, esma-i İlahiyenin cilvelerinin sana verdikleri letaif-i insaniye (insanın manevî duygularının) murrasaatıyla (süsleriyle) bilerek süslenip, o Şahid-i Ezeli'nin nazar-ı şuhut ve işhadına görünmektir.

Altıncısı: Zevilhayat (hayat sahibi) olanların tezahürat-ı hayatiye (hayat belirtleri) denilen, Hâlıklarına tahiyatları; ve rumuzat-ı hayatiye (hayat işaretleri) denilen, Sâni'lerine tesbihatları; ve semerat (meyveler) ve गयाat-ı hayatiye (Hayatın gayeleri) denilen, Vâhbü'l-Hayat'a (hayatı veren) arz-ı ubudiyetlerini (kulluğun sunulması) bilerek müşahade etmek, teffekkür ile görüp, şahadetle göstermektir.^[43]

Yedincisi: Senin hayatına verilen cüz'î ilim ve kudret ve irade gibi sıfat ve hallerinden küçük nümunelerini vahid-i kıyasi ittihaz ile, Hâlık-ı Zülcelal'in sıfat-ı makaddesatını ve şuan-u mukaddesini o ölçüler ile bilmektir. Mesela, sen, cüz'î iktidarın ve cüz'î ilmin ve cüz'î iraden ile bu hane-yi muntazam yaptığın, şu kasr-ı âlemin senin hanenden büyüklüğü derecesinde, şu âlemin ustasını o nispette Kadîr, Alîm, Hakîm, Müdebbir bilmek lazımdır.^[44]

Sekizincisi: Şu âlemdeki mevcudatın her biri, kendine mahsus bir dil ile Hâlık'ın vahdaniyetine ve Sâniinin rububiyetine dair manevî sözlerini fehmetmektir.^[45]

Dokuzuncusu: Acz ve zaafın, fakr ve ihtiyacın ölçüsüyle, kudret-i İlahiye ve gına-i Rabbaniyenin derecat-ı tecelliyatını anlamaktır. Nasıl ki açlığın dereceleri nispetinde ve ihtiyacın envai miktarınca, taamin lezzeti ve derecatı ve çeşitleri anlaşılır. Onun gibi, sen de nihayetsiz aczin ve fakrınla, nihayetsiz kudret ve gına-i İlahiyenin derecatını fehmetmelisin.^[46]

İnsanın Yirmi Külli Hakikati : İnsan Kimdir?

Bu başlık altında, şu dünya hayatında insana atfedilen kıymetler onun ne kadar önemli bir varlık olduğunu göstermektedir. Mevcudat içerisinde muhatab-ı İlahi olarak onunla alakası olmayan, ona hizmet etmeyen bir şey bulamayız. Hem, madem gözümüzle görüyoruz ve aklımızla anlıyoruz ki, insan,

Şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesi;

Ve hakikat-i Muhammediye Aleyhissalatü Vesselam cihetiyle çekirdek-i aslisi;

Ve kâinat Kur'an'ının ayet-i kübrası;

[43] Bediüzzaman, Sözler, s.210.

[44] Bediüzzaman, Sözler, s. 211.

[45] Bediüzzaman, Sözler, s. 211.

[46] Bediüzzaman, Sözler, s.211.

Şu âlemdeki mevcudatın her biri, kendine mahsus bir dil ile Hâlık'ın vahdaniyetine ve Sâniinin rububiyetine dair manevî sözlerini fehmetmektir.

İnsan kâinat
ülkesinin arz
memleketinde
Padişah-ı Ezel
ve Ebed'in gayet
dikkat altında bir
müfettişi, bir nevi
halife-i arzı; der.

Ve İsm-i Azamı taşıyan Ayete'l-Kürsi'si;
Ve kâinat sarayının en mükerrem misafiri;
Ve o saraydaki sair sekenelerde tasarrufa mezun (yetkili) en faal memuru.

Ve kâinat şehrinin zemin mahallesinin bahçesinde ve tarlasında varidat ve sarfiyatına ve zer ve ekilmesine nezarete memur ve yüzer fenler ve binler sanatlarla teçhiz edilmiş en gürültülü ve mes'uliyetli nazırı;

Ve kâinat ülkesinin arz memleketinde Padişah-ı Ezel ve Ebed'in gayet dikkat altında bir müfettişi, bir nevi halife-i arzı;

Ve cüz'î ve külli harekâtı kaydedilen bir mutasarrıfı;

Ve sema ve arz ve cibalin kaldırmasından çekindikleri emanet-i kübra-yı omzuna alan ve önüne iki acip yol açılan, bir yolda zihayatın en badbah-tı ve diğerinde en bahtiyarı;

Çok geniş bir ubudiyetle mükellef bir abd-i külli;

Ve Kâinat Sultanı'nın İsm-i Azamına mazhar ve bütün esmasına en cami bir âyinesi;

Ve hitabat-ı Sübhaniyesine ve konuşmalarına en anlayışlı bir muhatab-ı hassı;

Ve kâinatın zihayatlar içinde en ziyade ihtiyaçlısı;

Ve hadsiz fakıryla ve acizle beraber, hadsiz maksadları ve arzuları ve nihayetsiz düşmanları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir bîçare zihayati;

Ve istidatça en zengini;

Ve lezzet-i hayat cihetinde en müteallimi ve lezzetleri dehşetli elemlelerle âlûde;

Ve bekaya en ziyade müştak ve muhtaç ve en çok lâyıq ve müstehak;

Ve devamı ve saadet-i ebediyeyi hadsiz dualarla isteyen ve yalvaran ve bütün dünya lezzetleri ona verilse, onun bekaya karşı arzusunu tatmin etmeyen;

Ve ona ihsanlar eden Zatı perestîş derecesinde seven ve sevdiren ve sevilen çok harika bir mu'cize-i kudret-i Samedaniye ve bir acube-i hilkat...

Ve kâinat-ı içine alan ve ebede gitmek için yaratıldığına bütün cihazat-ı insaniyesi şahadet eden, böyle yirmi külli hakikatler ile Cenab-ı Hakk'ın Hak ismine bağlanan^[47] bir varlıktır insan.

İnsanın Cihazatının Hilkatindeki Hikmet, Cihazatının İnbisat Etmesi ve Cihazatının Vazifeleri

Her varlığa yeterli ve gerekli cihazat yerleştirilmiştir. Eğer yere ekilen çekirdek, suimizacından dolayı, ona verilen cihazat-ı maneviyeyi, toprak altında bazı mevadd-ı muzırrayı (zararlı maddeleri) celbine sarf etse, o dar

[47] Bediüzzaman, Şualar, s.342-344.

yerde, kısa bir zamanda, faydasız tefessüh edip çürüyecektir. Eğer o çekirdek, o manevi cihazatını, “Daneleri ve çekirdekleri çatlatan Allah’dır”^[48] âyetinin emr-i tekvinisini (yaratma emri) imtisal edip, hüsnüistimal etse, o dar alemden çıkacak meyvedar koca bir ağaç olmakla, küçücük cüz’i hakikati ve ruh-u manevisi, büyük bir hakikat-i külliye suretini alacaktır.

İşte, aynen onun gibi, insanın mahiyetine, kudretten ehemmiyetli cihazat ve kaderden kıymetli programlar tevdi edilmiş.

Eğer insan, şu dar âlem-i arzîde (yer âleminde), hayat-ı dünyeviye top-rağı altında, o cihazaat-ı maneviyesini nefsin hevesatına sarf etse, bozulan çekirdek gibi, bir cüz’i telezüz için, kısa bir ömürde, dar bir yerde ve sıkıntılı bir halde çürüyüp tefessüh ederek, mes’uliyet-i maneviyeyi bedbaht ruhuna yüklenecek, şu dünyadan göçüp gidecektir.

Eğer o istidat çekirdeğini İslamiyet suyu ile, imanın ziyasıyla, ubudiyet top-rağı altında terbiye ederek evamir-i Kur’an’ıyeyi (Kur’an’ın emirlerini) imtisal edip, cihazat-ı maneviyesini hakiki gayelerine tevcih etse, elbette âlem-i misal ve berzahta dal ve budak verecek ve âlem-i âhîret ve Cennette hadsiz kemalât ve nimetlere medar olacak bir şecere-i bakiyenin ve bir hakikat-i daimenin cihazatına cami kıymettar bir çekirdek ve revnaktar (parlak) bir makine ve bu şecere-i kâinatın mübarek ve münevver bir meyvesi olacaktır.

Evet, hakiki terakki ise, insana verilen kalp, sır, ruh, akıl, hatta hayal ve sair kuvvetlerin hayat-ı ebediyeye yüzlerini çevirerek, her biri kendine layık hususî bir vazife-i ubudiyet ile meşgul olmaktadır. Yoksa, ehl-i dalaletin terakki zannettikleri, hayat-ı dünyeviye bütün inceliklerine girmek ve zevklerinin her çeşitlerini, hatta en süflisini tatmak için bütün letaifini ve kalp ve aklını nefs-i emareye musahhar (boyun eğen) edip yardımcı verse, o terakki değil, sukuttur.^[49]

İnsan ikilem bir ruha sahip olduğu için, daha önce de söylediğimiz gibi hem yükselmeye, hem de alçalmaya müsaittir. İşte, eğer insan enaniyetine istinat edip hayat-ı dünyeviye gaye-i hayal ederek, derd-i maişet içinde muvakkat bazı lezzetler için çalışsa, gayet dar bir daire içinde boğulur gider. Ona verilen bütün cihazat ve alât ve letaif, ondan şikayet ederek, haşırde onun aleyhinde şahadet edeceklerdir ve davacı olacaklardır. Eğer kendini misafir bilse, misafir olduğu Zat-ı Kerim’in izni dairesinde sermaye-i ömrünü sarf etse, öyle geniş bir daire içinde uzun bir hayat-ı ebediye için güzel çalışır ve teneffüs edip istirahat eder; sonra âlâ-yı illiyyine (yüceleri yücesine) kadar gidebilir. Hem de, bu insana verilen bütün cihazat ve alât, ondan memnun olarak ahirette lehinde şahadet ederler.^[50]

Evet, insana verilen bütün cihazat-ı acibe (şaşırtıcı organlar), bu ehemmiyetsiz hayat-ı dünyeviye için değildir, belki pek ehemmiyetli bir hayat-ı

Evet, hakiki terakki ise, insana verilen kalp, sır, ruh, akıl, hatta hayal ve sair kuvvetlerin hayat-ı ebediyeye yüzlerini çevirerek, her biri kendine layık hususî bir vazife-i ubudiyet ile meşgul olmaktadır.

[48] En’am 6/95.

[49] Bediüzzaman, Sözlür, s. 513-514.

[50] Bediüzzaman, Sözlür, s. 517.

*İnsanın
sahip olduğu
cihazatının,
boşuna
verilmediğine göre
elbette bir takım
önemli vazifelerle
yükümlü
kılınması bir
hikmettir.*

bâkiye için verilmiştir. Çünkü, insanı hayvana nispet etsek, görüyoruz ki, insan, cihazat ve alât itibarıyla çok zengindir, yüz derece hayvandan daha ziyadedir. Hayat-ı dünyeviye lezzetinde ve hayvanî yaşayışında, yüz derece aşağı düşer. Çünkü, her gördüğü lezzetinde binler elem izi vardır. Demek, ahsen-i takvim suretinde yaratılan insan, hayat-ı dünyeviye hasr-ı fikir etse, yüz derece, sermayece hayvandan yüksek olduğu halde, yüz derece, serçe kuşu gibi bir hayvandan aşağı düşer. İnsandaki cihazat-ı maneviye ve letaif-i insaniye ki, her birisi hayvana nispeten yüz derece yüz derece inbisat etmiş. Mesela, güzelliğin bütün meratibini fark eden insan gözü ve tamların bütün çeşit çeşit ezvak-ı mahsusalarını temyiz eden insanın zaika-i lisaniyesi (tatma duyusu) ve hakaikın bütün inceliklerine nüfuz eden insanın aklı ve kemalâtın bütün envainına müştak insanın kalbi gibi, sair cihazatları, aletleri nerede?

İnsanın cihazat cihetiyle zenginliği şu sırdandır ki: Akıl ve fikir Sebebiyle, insanın hasseleri, duyguları fazla inkişaf ve inbisat peyda etmiştir. Ve ihtiyacatın kesreti (çokluğu) sebebiyle, çok çeşit çeşit hissiyat peyda olmuştur. Ve hassasiyet çok tenevvü etmiş (çeşitlenmiş); ve fitratın camiyeti sebebiyle, pek çok makasıda (maksatlara) müteveccih arzulara medar olmuş ve pek çok vazife-i fitriyesi (yaratılışa ait vazifeler) bulunduğu sebebiyle, alât ve cihazatı ziyade inbisat peyda etmiştir. Ve ibadatin (ibadetlerin) bütün envainına (çeşitlerine) müsteid bir fitratta yaratıldığı için, bütün kemalâtın tohumlarına cami bir istidat verilmiştir.^[51]

İnsanın sahip olduğu cihazatının, boşuna verilmediğine göre elbette bir takım önemli vazifelerle yükümlü kılınması bir hikmettir. Cenab-ı Hak celil ulûhiyetiyle, cemil rahmetiyle, kebir (büyük) rububiyetiyle, ke-
rim re'fetiyle, azim kudretiyle, lâtif hikmetiyle, şu küçük insanın vücudunu bu kadar havâs ve hissiyat ile, bu derece cevarih ve cihazat ile ve muhtelif aza ve alât ile ve mütenevvi letaif (çeşit çeşit manevi duygular) ve maneviyat ile teçhiz ve tezyin etmiştir ki, tâ mütenevvi ve pek çok alât ile hadsiz enva-ı nimetini, aksam-ı ihsanatını, tabakat-ı rahmetini o insana ihsas etsin (hissettirsın), bildirsın, tattırsın, tanıttırsın. Hem, tâ bin bir esmasının hadsiz enva-i tecelliyatlarını, insana o alât ile bildirsın, tattırsın, sevdırsın. Ve o insandaki pek kesretli alât ve cihazatın her birisinin ayrı ayrı hizmeti, ubudiyeti olduğu gibi, ayrı ayrı lezzeti, elemi, vazifesi ve mükafatı vardır.^[52]

Mesela, göz suretlerdeki güzelliklerini ve âlem-i mubsırratta (görünen varlıklar alemde) güzel mu'cizat-ı kudretin envainı temaşa eder. Vazifesi, nazar-ı ibretle Saniine şükrandır. Nazara mahsus lezzet ve elem malûmdur, tarife hacet yok.

Mesela, kulak sedaların envainlarını, lâtif nağmelerini ve mesmuat âleminde Cenab-ı Hakk'ın letaif-i rahmetini hisseder. Ayrı bir ubudiyet, ayrı bir lezzet, ayrı da bir mükafat var.

[51] Bediüzzaman, Sözlür, s. 517-519.

[52] Bediüzzaman, Sözlür, s. 1053-1054.

Mesela kuvve-i şamme (koklama duygusu) kokular taifesindeki letaif-i rahmeti hisseder. Kendine mahsus bir vazife-i şükranıyesi, bir lezzeti vardır. Elbette, mükafatı dahi vardır. Mesela, dildeki kuvve-i zaika (tat alma duygusu) bütün mat'ûmatın ezvakını (zevklerini) anlamakla, gayet mütenevvi bir şükr-ü manevî ile vazife görür.

Ve hakeza, bütün cihazat-ı insaniyenin ve kalp ve akıl ve ruh gibi büyük ve mühim letaifin böyle ayrı ayrı vazifeleri, lezzetleri ve elemeleri vardır.^[53]

İnsan Nefis İtibariyle Cüz'î, Vazife İtibariyle Ulvidir

Evet, ey insan! Sen, nebatî cismaniyetin cihetiyle ve hayvanî nefsin itibariyle, sağır (küçük) bir cüz, hakir (değersiz) bir cüz'î, fakir bir mahluk, zayıf bir hayvansın ki, bütün dehşetli mevcudat-ı seyyalenin dalgaları içinde çalkalanıp gidiyorsun. Fakat, muhabbet-i İlahiyenin ziyasını tazammun eden imanın nuruyla münevver olan İslamiyetin terbiyesiyle tekemmül edip, insaniyet cihetinde, abdiyet içinde bir sultansın ve cüz'iyetin içinde bir küllîsin, küçüklüğün içinde bir âlemsin. Ve hakaretin içinde, öyle makamın büyük ve daire-i nezaretin geniş bir nazırsın ki, diyebilirsin, "Benim Rabb-i Rahîm'im, dünyayı bana bir hane yaptı; ay ve güneşi o haneme bir lamba ve baharı bir deste gül ve yazı bir sofrayı nimet ve hayvanı bana hizmetkar yaptı; ve nebatatı, o hanemin ziynetli levazımatı yapmıştır.

Netice-i kelam: sen, eğer nefis ve şetanı dinlersen, esfel-i saflıne düşersin. Eğer Hak ve Kur'an'ı dinlersen, âlâ-yı illiyine çıkar, kâinatın bir güzel takvimi olursun.^[54]

İnsanın Bir Ferdi Diğer Mahlukatın Nevi Gibidir

Emirleri imtisal, nehiylerden içtinap etmek sayesinde, bir fert hey'et-i içtimaiyede alâkadar olur. Bilhassa ahkam-ı diniye ve mesalih-i umumiye hususunda, bir fert bir nevi hükmüne geçer. Yani, pek çok hukuklar, haysiyetler, irşatlar, talimler, ıslahlar gibi vazifeler bir şahsa yüklenir. Eğer evamiiri imtisal, nevahiden içtinap eden o şahıs olmasa, o vazifeler tamamen pa-yimal olur.^[55]

İnsanın bir ferdi, başka mahlûkatın bir nevi gibidir. Zira, insandaki o nur-i fikir, emellerine, ruhuna öyle bir inkişaf, öyle bir inbisat vermiştir ki, bütün zamanları yutsa doymaz. Zira, ondaki o yüksek fikir, insanın mahiyetini ulvî, kıymetini umumî, nazarın külli kemalini gayr-i mahsur, lezzet ve elemeni daimi kılmıştır. Başka nevilere fertleri ise böyle değildir. Onların mahiyetleri cüz'î, kıymetleri şahsî, nazarları mahdut (sınırlı), kemalleri mahsur (sınırlı), lezzet ve elemeleri anîdir. Bundan anlaşılıyor ki, insanın bir ferdi, sair mahlukatın bir nevi hükmündedir. Biinaenaleyh o nevilere

*Emirleri imtisal,
nehiylerden
içtinap etmek
sayesinde, bir
fert hey'et-i
içtimaiyede
alâkadar
olur. Bilhassa
ahkam-ı diniye
ve mesalih-i
umumiye
hususunda, bir
fert bir nevi
hükmüne geçer.*

[53] Bediüzzaman, Sözlür, s. 1053-1054.

[54] Bediüzzaman, Sözlür, s. 525-526.

[55] Bediüzzaman, Said Nursî, İşaratü'l-İcaz, 2. Baskı, (İstanbul, Yeni Asya Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. 1428/2007.), s.229.

İşte, ey kendini
insan zanneden
insan! Madem
mahiyetin
böyledir; seni
yapan ancak o
zat olabilir ki,
dünya ve ahiret
birer menzil, arz
ve sema birer
sayfa, ezel ve
ebed dün ve yarın
hükmünde olarak
tasarruf eden bir
zat olabilir.

görünen şu kıyametlerin ve haşir ve neşirlerin keyfiyetleri nasılsa, efrad-ı insaniye (insanın bireyleri) de öyledir.^[56]

Ey esbabperest insan! Acaba, garip cevherlerden yapılmış bir acip kasrı (sarayı) görsen ki, yapılıyor. Onun binasında sarf edilen cevherlerin bir kısmını yalnız Çin'de bulunuyor, diğer bir kısmı Endülü's'te, bir kısmı Yemen'de; bir kısmı Sibiry'a'dan başka yerde bulunmuyor. Binanın yapılması zamanında, aynı günde şark, şimal, garp, cenuptan o cevheri taşlar kolaylıkla celp olup yapıldığını görsen, hiç şüphen kalır mı ki, o kasrı yapan usta bütün küre-i arza hükmeden bir hâkim-i mu'cizekardır.^[57]

İşte, her bir hayvan öyle bir kasr-ı İlahidir. Hususan insan, o kasırların en güzeli ve o sarayların en acibidir (hayrette bırakan). Ve bu insan denilen sarayın cevherleri, bir kısmı âlem-i ervahtan, bir kısmı âlem-i misalden ve Levh-i Mahfuzdan ve diğer bir kısmı da hava âleminden, nur âleminden anasır âleminden geldiği gibi; hacatı (ihtiyaçları) ebede uzanmış emelleri semavat ve arzın aktarında (etrafında) intişar etmiş (yayılmış), rabıtaları (bağları), alâkaları dünya ve ahiret edvarında (zamanlarında) dağılmış bir saray-ı acip ve bir kasr-ı gariptir.^[58]

İşte, ey kendini insan zanneden insan! Madem mahiyetin böyledir; seni yapan ancak o zat olabilir ki, dünya ve ahiret birer menzil, arz ve sema birer sayfa, ezel ve ebed dün ve yarın hükmünde olarak tasarruf eden bir zat olabilir. Öyle ise, insanın ma'budu ve melcei ve halaskarı o olabilir ki, arz ve sema hükmeder, dünya ve ukba dizginlerine maliktir.^[59]

Evet, hayatın öyle bir haysiyeti vardır ki, hayat cüz'ü küll, cüz'iyi küllî, ferdi nevi, mukayyedi mutlak, bir şahsı bir âlem gibi kılar. Bineenaleyh, tek bir insan, "Dünya benim evimdir, dünyadaki enva benim kavmimdir ve benim aşiretimdir ve bütün eşya ile muarefem (tanışıklığım) ve münasebetim vardır" diyebilir.^[60]

İnsanın Küçüklüğüne Rağmen Kâinatın Onun İçin Yaratılması Nedendir?

Evet, insana bu kadar kıymet ve ehemmiyet verilmesi nereden ve neye binaendir. Ve Allah'ın yanında mevkii nedir ki, onun için kıyameti koparıyor?

Kur'an'ı Kerim, "Yeryüzünde ne varsa hepsini sizin için O yarattı. Bundan başka semaya da yöneltti ve gökleri yedi tabaka olarak tanzim etti. O her şeyi hakkıyla bilendir."^[61] Bu ayetin işaretleriyle diyor ki: "İnsan pek

[56] Bediüzzaman, İşaretü'l-İcaz, s. 93-94.

[57] Bediüzzaman, Mesnevi-i Nuriye, s.279.

[58] Bediüzzaman, Mesnevi-i Nuriyei s. 279.

[59] Bediüzzaman, Mesnevi-i Nuriye,s. 279.

[60] Bediüzzaman, İşaretü'l-İcaz. S.388.

[61] Bakara 2/29.

yüksek bir kıymeti olmasaydı, semavat ve arz onun istifadesine mutî ve mu-sahhar olmazdı.

Ve keza, insan ehemmiyetsiz olsaydı, mahlukat onun için halk edilmez-di, Eğer insan ehemmiyetsiz ve kıymetsiz olsa idi, o vakit insan, mahluklar için halk olunacaktı.

Ve keza, insanın halıkı yanında mevkii pek büyük olduğu içindir ki, âlem-i dünyayı kendisi için değil, beşer için; beşeri de ibadeti için halk et-miştir.

Hulasa: insan mümtaz ve müstesnadır, hayvanlar gibi değildir. Onun için, insan “sonra Ona döndürüleceksiniz”^[62] cevherine bir sadef olmuş-tur.^[63]

İnsan Dinler Olmasaydı Hayvan Olarak Kalacaktı

Cenab-ı Hak, verdiği cüz-i ihtiyari ile ef'al-i ihtiyariye âlemini kesbiyle teşkil etmeye insanı mükellef kıldığı gibi; ruh-i beşerde vedia olarak ekilen gayr-i mütenahî tohumları sulamak ve neşvünemalandırmak (büyüyüp ge-lişme) için de beşeri teklif ile mükellef kılmıştır.

Evet, nev-i beşerin ahvaline dikkatle bakılırsa, görülür ki, ruhun manen terakkisini, vicdanın tekâmülünü, akıl ve fikrin inkişaf ve terakkisini telkîh eden, yani aşıl原因an şeriatlardır, vücut veren tekliftir, hayat veren peygam-berlerin gönderilmesidir, ilham eden dinlerdir. Eğer bu noktalar olmasaydı, insan hayvan olarak kalacaktı ve insandaki bu kadar kemalât-ı vicdaniye ve ahlak-ı hasene tamamen yok olurlardı.^[64]

Fakat, insanların bir kısmı, arzu ve ihtiyarıyla teklifi kabul etmiştir. Bu kısım, saadet-i şahsiyeyi elde ettiği gibi, nev'in saadetine de sebep olmuştur.

Ama insanların büyük bir kısmı, ihtiyarıyla küfrü kabul ve tekalif-i İla-hiyeyi reddetmişlerse de, teklifin bazı nevilerinden süzülen terbiyevî, ahlakî vesaire güzel şeyleri aldıklarında, teklifin o nevilerini zımnen (kapalı bir şe-kilde) ve ıztıraren (zorunlu olarak) kabul etmiş bulunurlar. İşte bu itibarla, kafirin her sıfatı ve her hali kafir değildir.^[65]

Sonuç

Varlık içinde akli, fikri süreklî ilerleme, gelişme kaydeden, konuşabilen, kim olduğunu, nereden geldiğini, nereye gitmekte olduğunu en iyi bilen tek varlık insandır. Bu yüzden de Allah onu kendi zat-ı akdesine muhatab-ı has ittihaz etmiştir. En kısa yoldan insanın kim olduğu anlatılırken, “sen kendi-ni küçük bir cisim mi sanıyorsun? Halbuki Allah sende alemleri dürmüş-tür. İnsan açıl-sa bir kâinat, kâinat dürülse ancak bir insan olabilir,” tabirleri

[62] Bakar 2/28.

[63] Bediüzzaman, İşaretü'l- İcaz, s.387-388.

[64] Bediüzzaman, İşaratü'l- İcaz, s. 355.

[65] Bediüzzaman, İşaratü'l-İcaz, s.355-356.

*Varlık içinde
aklı, fikri süreklî
ilerleme, gelişme
kaydeden,
konuşabilen,
kim olduğunu,
nereden geldiğini,
nereye gitmekte
olduğunu en iyi
bilen tek varlık
insandır.*

---

kullanılmıştır. Onun içindir ki, ey kendini insan bilen insan, kendini oku. Çünkü insan başlı başına büyük ve oldukça anlam yüklü bir kitaptır. Bu bağlamda insan hakkında ne kadar çok yazılıp izilse azdır, zira onu anlatmak bir hayli zordur. Varlığı ve varlık içinde en kıymetlisi insanı en mükemmel şekilde Risale-i Nur ortaya koymuştur. İnsanı, dolayısıyla kendini anlamak isteyen kimse onu okusun.